

ЛІНГВІСТИЧНІ ТА МІЖКУЛЬТУРНІ ФАКТОРИ У НАВЧАННІ ДІЛОВОЇ АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ

Статтю присвячено необхідності урахування лінгвістичних та міжкультурних факторів у процесі вивчення англійської як мови міжнародного спілкування студентами нефілологічних спеціальностей. Визначено пріоритети у навчанні ділової англійської мови для розвитку міжкультурних стосунків.

Навчання ділової англійської мови розглядається нами як одна з галузей курсу «Англійська мова для спеціальних цілей». Аналіз методик навчання іноземних мов для спеціальних цілей показав, що існують дослідження з питань навчання іноземних мов для професійного спілкування з таких спеціальностей: економісти (Є. В. Мірошніченко, С. С. Іванникова), юристи (Л. Б. Котлярова, Г. П. Савченко), інженери (О. Б. Тарнопольський, Г. О. Ємельянова, І. М. Гришина) [2]. Усі інші галузі професійного іншомовного спіл-

кування потребують додаткових досліджень. Тому метою нашої праці є визначення лінгвістичних та міжкультурних чинників навчання ділової англійської мови майбутніх екологів, політологів та соціальних працівників. Завданнями дослідження передбачається: з'ясування сутності поняття «ділова англійська мова»; визначення лінгвістичних проблем, вирішення яких є принциповим для навчання професійно спрямованої англійської мови; виявлення пріоритетів у навчанні ділової англійської мови для міжкультурного спілкування.

Поняття «ділова англійська мова» більшістю дослідників розглядається як «Business English», призначений для професійного спілкування економістів, менеджерів, банкірів [1]. Водночас аналіз розмовних тем, що пропонуються для спеціалістів вищезгаданих професій, свідчить, що деякі з них є необхідними й для спеціалістів інших напрямів. На нашу думку, такі теми, як розмова по телефону, ділове листування, переговори, звернення щодо працевлаштування мають розроблятися і для навчання професійно спрямованої англійської мови студентів-екологів, політологів, соціальних працівників, оскільки в процесі майбутньої фахової діяльності їм доведеться займатися і малим бізнесом, і призначенням на посаду, і контрактами, не кажучи вже про відрядження, готель тощо. Тому ми вважаємо, що традиційне поняття «ділова англійська мова» має бути доповнене елементами, що відображають особливості професійного спілкування в різних сферах діяльності, та розглядатися з позицій викладання іноземних мов для спеціальних цілей.

Методика навчання будь-якої іноземної мови включає три основні аспекти: соціально-психологічний, педагогічно-методичний та лінгвістичний. У цій статті ми зосередили увагу на визначенні лінгвістичних проблем, вирішення яких є необхідним для навчання професійно спрямованої англійської мови, оскільки швидкозмінювані ситуації в усіх сферах життя знаходять своє відображення перш за все в мові. У зв'язку з бурхливим розвитком міжнародних відносин та залученням все більшої кількості людей до міжнародної співпраці, в англійській мові, що використовується як мова міжнародного спілкування, відбуваються значні зміни. Це – збільшення кількості «international words», які у перекладі українською мовою потребують окремого пояснення. Останнім часом увійшли в обіг такі слова як *моніторинг*, *екзит-пол* (exit-poll), *піар* (PR – public relations), *медіація* (mediation), *іміджмейкер* та *іміджологія*, *CV* (*curriculum vitae*), *аплікаційна форма* та ін. Нейтральні за своїм значенням слова часто набувають негативного забарвлення, використовуються для

створення непривабливої характеристики опонентів, що призводить до дискредитації понять, наприклад: *підступні іміджмейкери*, *чорний піар* тощо. Від чіткого розуміння лексичних одиниць залежить їх правильне вживання в усній та письмовій формах ділової комунікації.

Лінгвістичний аспект навчання англійської мови тісно пов'язаний з використанням ділової англійської мови для міжкультурного спілкування. Згідно зі Стратегією навчання іноземних мов в Україні, комунікативна здатність людини поряд з мовною, мовленнєвою, дискурсивною та стратегічною компетенціями ґрунтується також на соціокультурній та соціолінгвістичній компетенції: мають на увазі «знання, уміння використовувати у спілкуванні та пізнанні іншомовні соціокультурні і соціолінгвістичні реалії» [4, 13].

Піонером у дослідженні міжкультурних відмінностей у бізнесі є американський антрополог Е. Холл. У Європі великого розголосу набули дослідження Г. Хофстеде, який ідентифікував виміри інтеркультуралізму, що впливають на світ бізнесу: дистанція до влади, колективізм/індивідуалізм, жіночий/чоловічий характер, уникнення невизначеності, а також окреслив позиції, важливі для британців у взаємодії з представниками інших культур [5, 55]: 1) визначення комфортної зони, кінестетика, візуальний контакт; 2) час: поліхронічність/монохронічність культури, дотримання deadlines; 3) прийняття рішень – індивідуально /колективно; 4) суспільна та приватна сфери: як далеко соціалізація проникає в бізнес; 5) прямота: кружляти навколо теми чи одразу братися до справи; 6) статус: доцільність звертання на ім'я та за титулом; 7) стиль презентацій: стиль чи зміст; де і коли є доцільним гумор.

У нашому дослідженні ми використали ці показники для опитування українців, які мають досвід професійного спілкування з іноземцями. Анкетування, в якому брали участь студенти та викладачі МДГУ ім. Петра Могили після стажування за кордоном, свідчить, що в кожній країні існують свої пріоритети щодо стилів комунікативної поведінки в бізнесі (таблиця).

Таблиця. Показники міжкультурних розбіжностей у діловому спілкуванні

Країна	Комфортна зона	Кінестетика	Час	Індивід. / колект. прийняття рішень	Соціалізація / бізнес	Прямота / ввічливість	Статус	Стиль презентацій
Великобританія	+	+	+	+	-	+	+	+
США	+	+	-	+	+	-	-	+
Канада	+	+	-	+-	-	+	+	+
Німеччина	-	+	+	+-	-	+	+-	+
Франція	-	+	-	+-	-	+	+	+-
Греція	-	-	-	+	+	-	-	+

Із досліджених нами восьми показників п'ять є вербальними, тобто мають словесне втілення. Саме тут переплітаються лінгвістичні й міжкультурні фактори навчання ділової іноземної мови. Тому в практику навчання професійно спрямованої англійської мови нами впроваджуються рольові ігри, які провокують студентів діяти в певних ситуаціях, зважаючи на особливості манери комунікативної поведінки, прийнятої у відповідній країні.

Отже, в результаті нашого дослідження було з'ясовано, що поняття «ділова англійська мова»

має бути доповнене елементами, що відображають особливості професійного спілкування в різних сферах діяльності. Пріоритетами у навчанні ділової англійської мови для міжкультурного спілкування мають бути знання особливостей національного характеру та норм комунікативної поведінки народу, з яким передбачається встановлення ділових стосунків, а також сформовані в процесі вивчення іноземної мови навички поважного ставлення до представників інших культур, готовність до взаєморозуміння й співпраці.

1. Ділова англійська мова: Проект програми з курсу ділової англійської мови для вищих навчальних закладів України.- К.: British Council in Ukraine, 1998.- 74 с.
2. Морська Л. І. Сучасні тенденції у викладанні іноземних мов для спеціальних цілей // Іноземні мови.- № 2, 2002.- К.: Ленвіт.- С 23.

3. Crystal, David. Twenty-first century English // IATEFL 2001: Brighton Conference Selections.- Kent CT 5 2DJ.- 160 p.
4. Крючков Г. В. Стратегія навчання іноземних мов в Україні // Іноземні мови в навчальних закладах.- К.: Педагогічна преса.- № 1-2, 2002.- 192 с
5. Gibson, Robert. Culture and Business // British Studies. Anthology Issues 1-5.- The British Council, 1995.- 110 p.

R. Gryshkova

LINGUISTIC AND INTERCULTURAL FACTORS IN TEACHING BUSINESS ENGLISH

The article is devoted to the necessity of taking into consideration linguistic and intercultural factors in the process of teaching English as the language of international communication to students of non-philological specialities. Priorities in the usage of business English for the development of intercultural connections are defined.